Scanned with CamScanner

יח וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: יט וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם לוּז שֵׁם־הָעִיר לָרִאשֹׁנָה: כ וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר

[illegible]

מכתב מאליהו

לא כאברהם שקראו הר...

בפסחים (פח.): "אמר ר' אלעזר: מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה וגו' (ישעיה ב) — אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק? (פירוש: למה בית המקדש שלעתיד, שבו ישובו כל האומות לעבודת ה', יתקיים אך בזכות יעקב? ומשיב:) לא כאברהם שקראו הר... (היינו בחינת גובה התנשאות, שמתפלים על ידה ברוחניות — בחינה זאת לא תשפיע עליהם כל כך) ולא כיצחק שקראו שדה... (היינו בחינת שדה שזורעים בו ועושה פירות, דרגה שמשארת רושמה לדורות. "כריח שדה אשר ברכו ה'". בחינת גן עדן — גם זאת לא תפעל עליהם) אלא כיעקב שקראו בית (אלא מה תפיעו? — בחינת הבית של קדושה, שהוא מיושב בבניינו (ע"פ רש"י). היינו בחינת קבע — קביעות של משפיע ומושפע, בחינת מטתו שלמה)".

לא המדרגות והעבודות הן המשפיעות, כי הן יוצאות מן הכלל ואינן קבועות. אלא דוקא ענין הקביעות הוא העושה רושם. ולולא בחינה זו של "יעקב" אין בית המקדש ולא תיקון האומות, כי בחינת קביעות של בית הבנוי בשלמות הרוחניות היא המשפיעה על הרחוקים ביותר. (ע"פ רש"י.) (ועיין לעיל במאמר "יסוד גדול בחינוך").

א ומכאן תוהים אנו לענין נבואות נחמה הקשורות גם בנביא הושע. (אמר ר' אלעזר מאי דכתיב (מהו שנאמר): "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו" (ישעיה ב, ג). ויש לתמוה: וכי הוא אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק? ומה טעמה של הדגשה זו? אלא בא הדבר לרמז לנו כי בית ה' יהיה באופן שקראוהו יעקב. לא כאברהם שכתוב בו שכינה את מקום המקדש בשעת תפילתו שם "הר", שנאמר: "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית כב, יד). ולא כיצחק שכתוב בו שכינהו בשעת תפילתו שם בלשון "שדה", שנאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה" (שם כד, סג). אלא כיעקב שקראו בשעת תפילתו שם "בית", שנאמר: "ויקרא את שם המקום ההוא בית אל" (שם כח, יט).

עין יוסף

אמר: ולא כיצחק שכתוב בו שדה. לא אמר שקראו שדה. היינו משום שיצחק לא קראו שדה. רק שהתורה מספרת היאך שיצחק יצא לשוח בשדה. וכתב רש"י שהר המוריה ושדה דיצחק ובית אל דיעקב כלם בהר הבית התפללו:

ליקוטים

אברהם קראו הר יצחק קראו שדה יעקב קראו בית. ונראה כהנתן שבימי אברהם היה השגחת אלקות עדיין מרוחק ודומה אותה כהר כמו מי שעומד על ההר ומסתכל למטה ובימי יצחק שנתרבה הזכות והוריד השכינה למטה דומה אותו כשדה שהיא ארץ מישור אך עדיין לא היה בקביעות רק כעין שדה שלפעמים אדם יורד לתוך שדהו. משא"כ ביעקב שכבר נשתלם הזכות קרא אותו בית כמו אדם שדר בביתו בקביעות (אמת ליעקב לבעל נודיות המפרש):

עין יעקב

לא כאברהם שקראו הר. הטעם דשלשה שמות אלו נגד שלשה מקדשות הר הוא מקום שמם שאינו ראוי לחרישה וזריעה ושדה הוא מקום חרישה וזריעה וטוב יותר מהר ויעקב קראו בית אל שהוא מקום דירת קבע לכן מקדש שני גדול יותר מן הראשון כדאיתא פ"ק דב"ב דף ג' ע"א ובית האחרון הוא קיום לעולמי עולמים ולא יחרב להכי בית ראשון נקרא על שם הר ציון ששמם והשני שדה ע"ש ציון שדה תחרש והשלישי בית קבע שיבנה במהרה ואל יחרב לעולם:

שפת אמת וישלח [תרנ"ג]

בפסוק (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית כו'. דכתיב (משלי כד, כז) הכן בחוץ מלאכתך. כי כל ביאת האדם לעולם הזה להכין לו בחוץ אל עולם הבא וכן הוא בימי המעשה הול מכין לשבת[1]. לכן הוצרך יעקב אבינו ע"ה לעבוד בכל המקומות. הכן בחוץ הוא אצל לבן בחרן לארץ. אחר כך ועתדה בשדה (שם) הוא מלחמתו עם עשו איש שדה. אחר כך ובנית ביתך (שם) כמו שכתוב ויבן לו בית. והוא בנין בית המקדש דאיתא[2] אברהם קראו הר. יצחק שדה. יעקב בית. והם ג' עבודות הנ"ל הכנה ראשונה היה באברהם תחלה לגרים[3]. אחר כך יצחק התחיל לזרוע ולצמות ריח שדה אשר ברכו ה' (בראשית כז, כז). אבל היה מעורב בפסולת עד שבא יעקב ובירר אוכל מתוך הפסולת והוציא זה הבנין מכח אל הפועל. בחוץ הוא בחינת ימי המעשה. בשדה הוא בחינת תוספות שבת כמו שכתבו ז"ל[4] שהיו יוצאין לקבל שבת בשדה. אחר ובנית ביתך הוא השבת עצמו. וכן הוא בכלל עבודת האדם בעולם הזה להכין לו בית ומדור בעולם העליון.